

ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТАД НӨЛӨӨЛЖ БУЙ УЛС ТӨРИЙН ХҮЧИН ЗҮЙЛС

Б.Нандин-Эрдэнэ*

***Abstract:** Foreign investment is largely seen as a catalyst economic growth of Mongolia, increasing job-place, which is core anxious problem in society and enhancing individual's income level. The intention of this research is to expose impacting factors to foreign investment, and to intensify considering problems in the future.*

***Key words:** Foreign investment, private interests of politician and party fraction, political instability, Government Instability*

* * *

Төрийн бодлогод эрх ашиг нь хөндөгдөж буй болон сонирхогч талын бодол санаа, байр суурийг сонсох, бодлогод харгалзан үзэхийг эрмэлзэх нь ардчилсан төрийн нийтлэг зарчим бөгөөд, тэднийг сонсох энгийн арга зам нь бодлогын үйл явцад оролцуулах юм. Төрийн бодлого нь боловсруулах, шийдвэр гаргах, хэрэгжүүлэх түвшинд олон үе шат, оролцогчоор дамжин хэрэгжиж байдаг. Бодлогын хамрах цар хүрээ, ач холбогдол, зорилгоос хамаарч бодлогод оролцогчдын хүрээ тодорхойлогдох нь ойлгомжтой хэдий ч бодлогын үйл явцад ялангуяа бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргах явцад иргэд оролцох нь тэдний улс төрийн эрхээр тодорхойлогдоно. Монгол улсын хувьд иргэн төрийн үйл хэрэгт оролцох эрхтэй бөгөөд түүнийг нь Үндсэн хуулиар баталгаажуулсаны сацуу ардчилсан ёс төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим болгосон байдаг. (Бямбажав.Д 2006).

Төрийн бодлогод олон нийтийн санаа бодлыг тусгаснаар бодлого хэрэгжих таатай орчин бий болж цаашид хөгжих эхлэл тавигддаг. Иймээс гадаадын хөрөнгө оруулалтын талаар баримтлах бодлого, түүний орчныг судлахдаа олон нийтийн санаа бодлын судалгааг боловсруулан судалдаг.

Судалгааны зорилго: Гадаадын хөрөнгө оруулалт нь Монгол улсын эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, нийгмийн тулгамдсан асуудал болох ажлын байрны тоог нэмэгдүүлэх, ажиллах боловсон хүчнийг чадавхжуулах, иргэдийн орлогын түвшинг дээшлүүлэх зэрэг асуудлыг шийдвэрлэхэд голлох үүргийг гүйцэтгэж байна. Иймээс гадаадын хөрөнгө оруулалтын талаар баримтлах бодлогод гол нөлөө үзүүлж буй хүчин зүйлийг олж тогтоох, цаашид ямар асуудалд анхаарвал зохих талаар тодруулахад гол зорилго оршино.

* Улс төр судлаач, Доктор (Ph.D)

Судалгааны үндэслэл, шаардлага:

Гадаадын хөрөнгө оруулалтын өнөөгийн нөхцөл байдлыг судлаачид, бизнес эрхлэгчдийн нүдээр ямар хүчин зүйлээс үүдэн хөрөнгө оруулалтын хэмжээ буурч, эдийн засагт үзүүлэх нөлөө багасаж буйг тодруулан, улс төрийн хүчин зүйлийн нөлөө хэр байгааг тодорхойлж, судалгааны ажлын бааз мэдээлэл болгон үүн дээр тулгуурлан гадаадын хөрөнгө оруулалтын талаарх бодлогын улс төр, эрхзүйн орчинг боловсронгуй болгоход анхаарах шаардлагатай.

Судалгааны арга зүй эх олонлог: Судалгааны эх олонлогийг Монгол улсын 25 ба түүнээс дээш насны иргэд байхаар сонгон авсан нь судалгаанд бодитой мэдээлэл өгөхийг иш үндэс болгосон.

Түүврийн хүрээ: Гадаадын хөрөнгө оруулалтын үр дүн шууд нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөжтэй холбогдон түүний талаар баримтлах бодлого, хэрэгжүүлэлт нь улс төрийн бодлого, эдийн засгийн бодлого, түүний өсөлт, хөгжил зэрэгтэй нягт уялдаатай байдаг учраас түүврийн хүрээг сонгохдоо гадаадын хөрөнгө оруулалтын талаар судалдаг. Мөн түүнтэй холбоотой ажил эрхэлдэг, тодорхой түвшинд мэдлэгтэй хувиараа бизнес эрхэлдэг аж ахуйн нэгжийн удирдлага, иргэдээс улс төр, эдийн засаг, бусад (гадаадын хөрөнгө оруулалтын талаар тодорхой түвшинд мэдлэгтэй иргэд, бусад судлаачид гэх мэт) гэсэн хэлбэрээр авсан болно.

Хүснэгт 1.

Түүврийн хүрээ ба эх олонлогийн хэмжээ

Түүврийн хүрээ	Сонгогдсон мэргэжил/алба/ажил	Эх олонлог
Улс төр	Улс төр судлаач	1,690,873
	Улс төрч	
Эдийн засаг	Эдийн засагч	
	Бизнесмен	
Бусад	Бусад	

Түүвэр олонлог: Түүврийн оновчтой хэмжээг сонгох олон аргачлал байдаг хэдий ч практикт хамгийн өргөн ашиглагддаг, түүвэрлэлтийн үндсэн таамаглал нь эх олонлогийг хэвийн тархалттай гэж үздэг, энгийн санамсаргүй түүврийн аргачлалаар түүврийн хэмжээг сонгож, томъёогоор үзүүлэв.

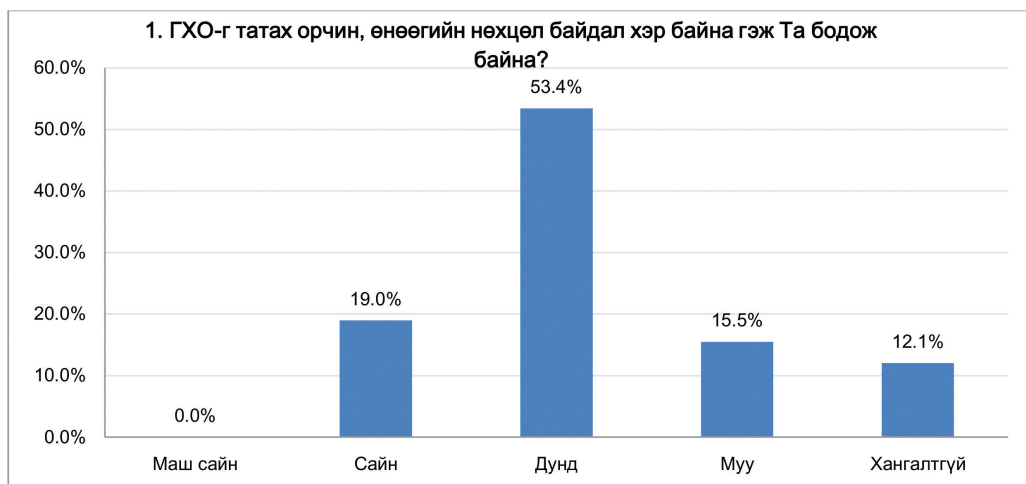
$$n = \frac{t^2 * w * (1 - w) * N}{N * \Delta_p^2 + t^2 * w * (1 - w)}$$

Энд, t = Студентийн t тархалтын критик утга; w = түүврийн тодорхой асуултанд хариулах магадлал буюу зорилтот бүлгийн эх олонлогт эзлэх хувийг, судалгаа хийхээс өмнө энэ үзүүлэлт мэдэгдэхгүй бол 0.5 гэсэн тогтмол хэмжээг ашигладаг; N = эх олонлогийн хэмжээ; Δ = алдааны хязгаар буюу түүврийн үр дүнд гарсан дундаж утга нь түүврийн хэмжээг Δ хувиар ихэсгэж, бууруулсан ч үр дүн нь ижил гарна гэсэн таамаглал юм.

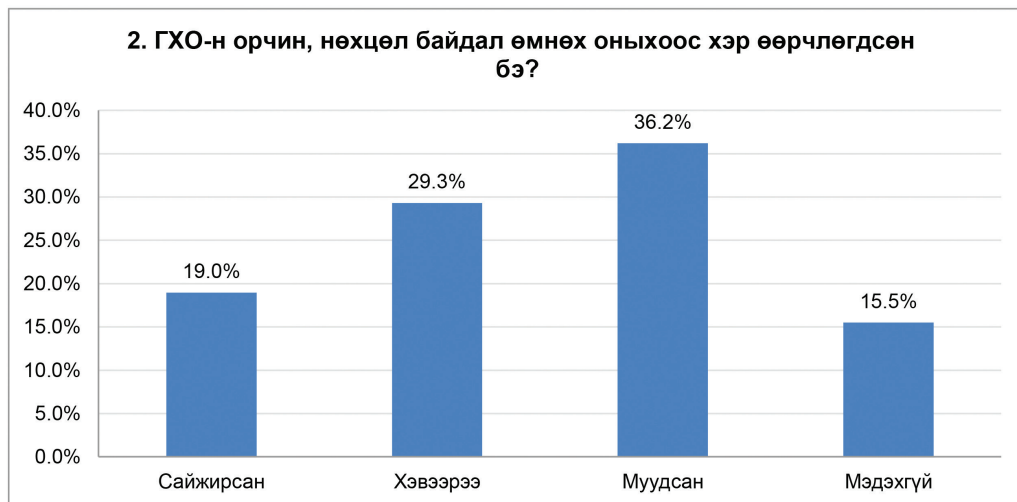
Судалгааны эх олонлог болох 25 наснаас дээш Монгол улсын хүн амын тоо болох 1.690.873 (Статистикийн Хороо 2016) иргэдээс 95 хувийг итгэх магадлалтай, +/-5-ийг алдааны хязгаартай байхаар тооцвол эх олонлогийг төлөөлөх боломжтой түүвэр хэмжээ 552 (Advisors 2006) иргэд /төлөөлөл/ байхаар тооцоологдож байна. Иймээс тус судалгаанд нийт 552 иргэдийг хамруулан түүврийн хүрээнд судалсан болно.

Мэдээлэл боловсруулалт: Судалгааны мэдээллийг боловсруулахдаа Microsoft Excel 2010 программ дээр хийж, үр дүнг тайлбарлан гаргасан бөгөөд судалгааг социологийн судалгааны анкетийн аргаар авсан. Энэхүү судалгааны үр дүн нь гадаадын хөрөнгө оруулалтын талаарх орчныг сайжруулах ажилд чухал ач холбогдолтой гэж үзэж буй болно. Судалгаанд оролцогчдын мэдээлэл: Судалгаанд нийт 552 иргэд хамрагдсанаас 59 хувь буюу 325 эрэгтэй, 41 хувь буюу 227 эмэгтэй оролцсон бөгөөд нийт оролцогчдын 30 хувь эдийн засагч, 15 хувь улс төр судлаач, 7 хувь улс төрч, 36 хувь бизнесмен, 12 хувь бусад мэргэжилтэй, 6.9 хувь нь дунд, 93.1 хувь нь дээд боловсролтой иргэд хамрагдсан ба насны хувьд авч үзвэл 43.1 хувь нь 25-35 настай, 32.8 хувь нь 36-45 настай, 22.4 хувь нь 46-55 настай, 1.7 хувь нь 56-с дээш настай иргэд оролцсон болно.

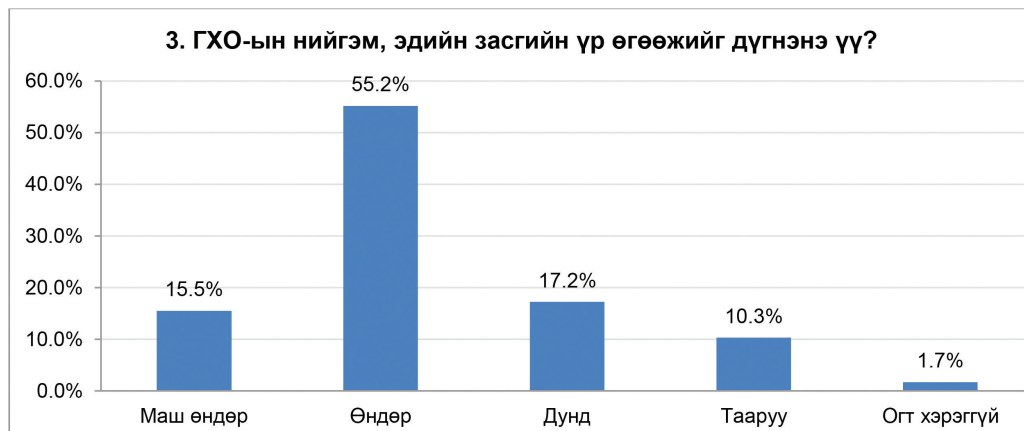
Судалгааны асуулт

Судалгаанд хамрагдагсдын 19 хувь нь гадаадын хөрөнгө оруулалтын өнөөгийн нөхцөл байдлыг сайн гэж үзсэн бол 53.4 хувь нь дунд, 15.5 хувь муу, 12.1 хувь нь хангалтгүй гэж үзжээ. Нийт дүнгээр тооцвол 81 хувь нь гадаадын хөрөнгө оруулалтын өнөөгийн нөхцөл байдлыг дунд түүнээс доогуур түвшинд байна гэж үзэв.

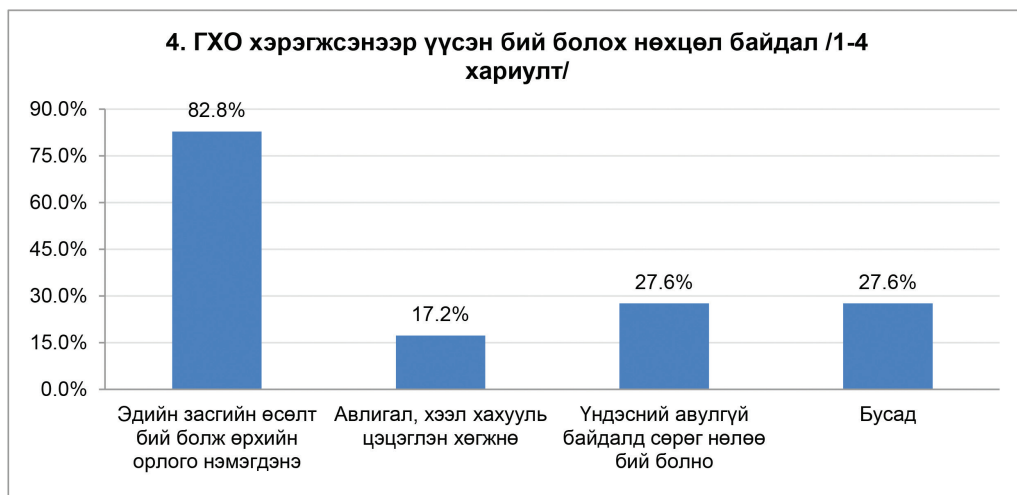

Судалгаанд хамрагдсан нийт иргэдийн ихэнх нь буюу 36.2 хувь нь гадаадын хөрөнгө оруулалтын орчин, нөхцөл байдлыг өмнөх оныхоос муудсан гэж үзсэн бол 29.3 хувь нь хэвээр буюу гадаадын хөрөнгө оруулалтын орчин, нөхцөл байдал өөрчлөгдөөгүй, дээрдсэн зүйлгүй гэж үзсэн бол, 19 хувь нь өмнөх онтой харьцуулахад сайжирсан байна гэж үзжээ. Тэгвэл 15.5 хувь нь мэдэхгүй гэсэн хариулт өгсөн нь өөрчлөгдсөн зүйл бараг ажиглагдахгүй буйг илтгэж байна гэж судлаачийн зүгээс үзэж байна.

Гадаадын хөрөнгө оруулалт нь эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, нийгмийн өмнө тулгамдсан ажлын байр нэмэгдүүлэх, ажиллах боловсон хүчнийг чадавхжуулах,

орлогын түвшинг дээшлүүлэх зэрэг асуудлыг шийдвэрлэхэд голлох үүргийг гүйцэтгэдэг тухай өмнөх бүлэгт дурдсан. Үүнийг судалгаагаар харвал гадаадын хөрөнгө оруулалтын үр өгөөжийг өндөр гэж нийт судалгаанд оролцогчдын 55.2 хувь нь, маш өндөр гэж 15.5 хувь нь гэж судалгаанд хамрагсад хариулжээ. Нийт дүнгээр гадаадын хөрөнгө оруулалтын нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөжийг 70.7 хувь нь өндрөөр үнэлсэн бол, 12 хувь нь огт хэрэггүй гэж үзсэн байна. Энэ асуулгын хүрээнд гадаадын хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилтэд гарах үр дүн нийгэм, эдийн засагт эерэгээр нөлөөлдөг болох нь харагдаж байгаа юм.

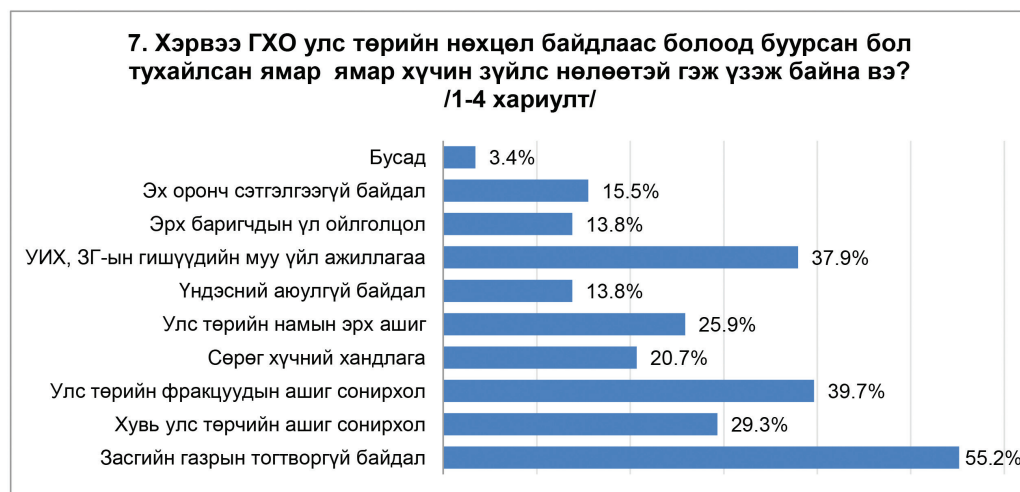
Дээрх асуултад гадаадын хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилтэд гарах үр дүнг 70.7 хувь нь өндрөөр үнэлсэн бол 82.8 хувь нь эдийн засгийн өсөлт бий болж өрхийн орлого нэмэгдэнэ, 27.6 хувь нь үндэсний аюулгүй байдалд сөрөг нөлөө бий болно, 17.2 хувь авлигал, хээл хахууль цэцэглэн хөгжинө гэж үзсэн. Харин 27.6 хувь нь өөр бусад нөхцөл байдал үүснэ гэж үзсэн. Эндээс харвал иргэд гадаадын хөрөнгө оруулалтыг эсэргүүцдэг биш, зөв зохистой хэрэгжүүлвэл оруулах ёстой гэдэгт дийлэнх нь итгэдэг ба үүнийг зөв хэрэгжүүлж чадах эсэхэд эргэлзэх хувь өндөр байна.

Гадаадын хөрөнгө оруулалт хэрхэн улс төрийн хүчин зүйлстэй холбогддог болохыг тодруулбал, гадаадын хөрөнгө оруулалт нь төрийн бодлогын чухал хэсэг гэж 48.3 хувь нь, түүний санхүүжилт улс төрчдийн анхаарлыг татдаг гэж 43.1 хувь нь, олон төрлийн тусгай зөвшөөрөл, үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг төрийн байгууллагаас авдаг учраас гэж 37.9 хувь нь, нийгэм, эдийн засагт ихээхэн нөлөөтэй байдаг гэж 27.6 хувь нь хариулсан байна. Үүнээс харахад гадаадын хөрөнгө оруулалтын талаарх бодлого төрийн бодлогын салшгүй хэсэг болох нь, түүний санхүүжилт олны анхааралд ялангуяа улс төрчдийн анхааралд байдаг нь харагдаж байна.

2012 оноос гадаадын хөрөнгө оруулалт буураад буй шалтгааныг олж тогтоохын тулд энэхүү судалгааг хийсэн. Судалгаанд хамрагдагсдын 72.4 хувь нь улс төрийн нөхцөл байдал тогтворгүй болсон гэж хариулсан бол, дотоодын эдийн засгийн өсөлт саарч, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах орчин муудсан гэж 34.5 хувь нь, дэлхийн эдийн засгийн нөхцөл байдал муудаж, түүхий эдийн эрэлт буурсан гэж 32.8 хувь нь, хууль эрх зүйн байдлаас болж гадаадын хөрөнгө оруулалтын урсгал буурч байна гэсэн харилуцыг 29.3 хувь нь тус тус хариулсан байна. Дэлхийн эдийн засгийн өсөлт саарч, түүхий эдийн үнэ дэлхий нийтэд буурч, эрэлт саарсныг эс тооцвол гадаадын хөрөнгө оруулалтын дотогшлох урсгал буурах шалтгаан дотоодын эдийн засаг, хууль эрхзүй, улс төрийн нөхцөл байдлаас хамаарч буй нь судалгааны үр дүнгээс харагдаж байна. Эдгээр нөхцөл байдлыг зохицуулах гол зохицуулагч нь улс төрийн бодлого, улс төрийн хүчин зүйл юм.

Гадаадын хөрөнгө оруулалтын дотогшлох урсгал буурах гол шалтгаан нь улс төрийн нөхцөл байдал бол тухайлсан ямар хүчин зүйл чухал нөлөөтэйг авч үзье. Засгийн газрын тогтворгүй байдал гэж 55.2 хувь, улс төрийн фракцуудын ашиг сонирхол 39.7 хувь, Улсын их хурал, Засгийн газрын гишүүдийн буруу бодлого 37.9 хувь нь, хувь улс төрчийн ашиг сонирхол 29.3 хувь, улс төрийн намын эрх ашиг гэж 25.9 хувь нь тус тус хариулсан байна.

Гадаадын хөрөнгө оруулалт буурах шалтгаан нь улс төрийн хүчин зүйл тэр дундаа засгийн газрын тогтворгүй байдал гэж 55.2 хувь нь үзсэн бол улс төрийн

ямар хүчин зүйл, чухал нөлөөтэй вэ гэсэн асуултад засгийн газрын тогтвортой байдал гэж 74.1 хувь нь үзсэн нь гадаадын хөрөнгө оруулалтын орчин, түүнийг татах бодлогод засгийн газрын үйл ажиллагаа, тогтвортой байдал хамгийн чухал нөлөөтэй үзүүлдэг хүчин зүйл болох нь харагдаж байна. Улс төрийн намын фракцуудын ашиг сонирхол гэсэн хариултыг 53.4 хувь нь өгсөн нь улс төрийн намын доторх хагарал, фракцын байр суурь, тэдгээрийн ашиг сонирхлын зөрчил, сонирхол чухал нөлөөтэйг илтгэж байна. Дараагийн чухал улс төрийн хүчин зүйл бодлогын залгамж холбоотой байдал гэж 51.7 хувь нь хариулсан ба удаа дараах нь авлигал гэж 43.1 хувь, хувь улс төрчийн ашиг сонирхол гэж 37.9 хувь нь хариулсан байна.

Гадаадын хөрөнгө оруулалтын буурах шалтгаан, түүнд нөлөөлөх гол хүчин зүйл нь улс төрийн нөлөө гэсэн хариултууд дээрх хариултуудаас харагдаж байна. Тэгвэл гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татахад нэн тэргүүнд ямар ажил хийх хэрэгтэйг авч үзвэл гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуультай болох гэж 44.8 хувь нь, хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулах, Засгийн газрын тогтвортой байдлыг хангах гэсэн хариултыг 43.1 хувь нь, Засгийн газрын үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх 37.9 хувь нь, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийг сайжруулах гэж 34.5 хувь нь тус тус хариулсан байна.

Судалгааны үр дүнгээс харахад судалгаанд хамрагдсан нийт иргэдийн ихэнх нь гадаадын хөрөнгө оруулалт нь Монгол улсын нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд ихээхэн хувь нэмэртэй хүчин зүйл гэж үзсэн байна. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын өнөөгийн нөхцөл байдал муу, хангалтгүй хэмжээнд ажиллаж байгааг онцлоод түүний гол шалтгаан нь улс төрийн хүчин зүйлс нарийвчилбал, улс төрийн тогтворгүй нөхцөл байдал гэж үзсэн. Гадаадын хөрөнгө оруулалтад улс төрийн хүчин зүйлс нөлөөлдөг талаар судалгаанд оролцогчид үзэхдээ гадаадын хөрөнгө оруулалт нь төрийн бодлогын чухал хэсэг, түүний санхүүжилт улс төрчдийн

анхаарлыг татдаг учраас улс төртэй холбогддог гэж хариулсан байна. Гадаадын хөрөнгө оруулалт буурах гол шалтгаан нь улс төрийн тогтворгүй нөхцөл байдал гэж үзэж буй бол тухайлсан ямар хүчин зүйлс нөлөөлж буйг тодруулахад засгийн газрын тогтворгүй байдал, бодлогын залгамж холбоогүй байдал, улс төрийн намын эрх ашиг түүн дотор улс төрийн намын фракцын ашиг сонирхол, хувь улс төрчдийн ашиг сонирхол, Улсын Их Хурал, Засгийн газрын үйл ажиллагаа муу байгаа зэрэг нь чухал нөлөө үзүүлж байна гэж үзсэн. Гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татахад нэн тэргүүнд гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуультай болох хэрэгтэй буюу засгийн газрын тогтвортой байдлыг хангах, хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулах, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийг сайжруулах хэрэгтэй гэж үзсэн байна. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын урсгал буурах, өсөх нь засгийн газрын үйл ажиллагаа тогтвортой, тогтворгүй байхаас ихээхэн шалтгаалж байна. Засгийн газрын үйл ажиллагаа тогтвортой байх уу, тогтворгүй байх уу гэдэг нь улс төрийн намын фракцуудын ашиг сонирхлоос хамааралтай байна. Энэ нь хувь улс төрчийн ашиг сонирхол нь улс төрийн намын фракцуудын ашиг сонирхолд шууд нөлөөлж буй логик холбоос харагдаж байна. Өөрөөр хэлбэл нэг хүний ашиг сонирхлын зөрчил нь улс төрийн нөхцөл байдал тогтворгүй болоход нөлөөлж байна гэсэн үг юм. Энэ нөлөөллийг багасгаж, арилгах нь дараагийн том бүлгийн эрх ашгийн зөрчлийг бууруулах эерэг нөлөөтэй.

Ашиг сонирхлын зөрчлийг Монгол Улсын Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 3.1.2-т зааснаар "хувийн ашиг сонирхол" гэдэг нь нийтийн албан тушаалтан¹⁹⁸ албаны бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд өөрөө болон түүнтэй хамаарал бүхий этгээдийн зүгээс нөлөөлж болохуйц эдийн болон эдийн бус ашиг сонирхлыг; 3.1.3-т зааснаар "ашиг сонирхлын зөрчил" нь нийтийн албан тушаалтан албаны бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх үед түүний хувийн ашиг сонирхол нийтийн ашиг сонирхолтой зөрчилдөх болон албан үүргээ тэгш, шударгаар хэрэгжүүлэхэд харшаар нөлөөлж болохуйц нөхцөл байдлыг хэлнэ гэж заасан байдаг. Гэтэл улс төрчдийн, улс төрийн намын фракцуудын ашиг сонирхлын зөрчил, хоорондын үл ойлголцол нь төрийн ажлыг саатуулах, удаашруулах цаашлаад сөргөөр нөлөөлөх аюултай болж байна. Улс төрч хүн, улс төрийн намын фракц нь улс орны эрх ашгийн төлөө ажиллах ёстой байтал хувийн эрх ашгийн төлөө ажиллаж, үл ойлголцох явдал нь улс орны тогтвортой байдал цаашлаад үндэсний аюулгүй байдалд хүчтэй нөлөөлөх асуудал болжээ. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын

¹⁹⁸ Авлигын эсрэг хуулийн нэгдүгээр бүлгийн 4-р зүйлд нийтийн албан тушаалтанг:

- Төрийн улс төрийн, захиргааны, тусгай албаны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалтан
- Төрийн үйлчилгээний албаны удирдах албан тушаалтан болон ерөнхий нягтлан бодогч, ахлах нягтлан бодогч,
- Төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн удирдах болон компанийн эрх бүхий албан тушаалтан,
- Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн дарга, гишүүн, ерөнхий захирал,
- Улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжилт авч төрийн тодорхой чиг үүргийг хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэж байгаа төрийн бус байгууллагын удирдах албан тушаалтан,
- Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурал, бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд нэр дэвшигч,
- Бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга, төлөөлөгч,
- Эрх бүхий байгууллагаас баталсан жагсаалтад заасан албан тушаалтнуудыг заажээ.

орчинг сайжруулах, түүнийг татахад нэн тэргүүнд: улс төрчийн ашиг сонирхлыг багасгахад гол анхаарлаа хандуулан ажиллах шаардлага зайлшгүй тулгарч байна.

Улс төр судлаач, доктор Д.Ундрах “Парламентын ёс зүйн төлөвшлийн асуудалд” бүтээлдээ манай оронд түгээмэл болоод буй ашиг сонирхлын зөрчлийн нийтлэг шалтгааныг эдийн засгийн харилцаанаас эхлэлтэй, нийгэм улс төрийн харилцаанаас хамааралтай, нийгмийн ёс суртахуунаас үүдэлтэй (Ундрах.Д 2015, 122) гэж гурван бүлэгт хувааж үзжээ. Энэхүү диссертацийн ажлын хүрээнд хийгдсэн социологийн судалгааны үр дүнд Гадаадын хөрөнгө оруулалтын санхүүжилт улс төрчдийн сонирхлыг ихээхэн татдаг гэсэн хариулт нь, хувь улс төрчийн ашиг сонирхол бодлогын хэрэгжилтээс илүү давамгайлж буйг илэрхийлэх нэг үндэс юм гэсэн дүгнэлт хийсэн байдаг.

Улс төрчийн хувийн ашиг сонирхол, улс төрийн намын фракцуудын ашиг сонирхлын зөрчил нь засгийн газрын тогтворгүй байдалд нөлөөлж улмаар төрийн бодлогын залгамж чанар алдагдахад хүргэж дараах сөрөг үр дагавар бий болж байна. Засгийн газрын бүрэн эрхийн хугацаа алдагдаж, гадаадын хөрөнгө оруулагчдад улс төрийн нөхцөл байдал тодорхойгүй, ойлгомжгүй харагдах болж хөрөнгө оруулалтын бодлого, чиглэл нь засгийн газар солигдох бүр ялгаатай болж, өмнө гарсан шийдвэрүүдийг өөрчлөх байдлаар явж ирсэн. Гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах тэргүүлэх чиглэл, эрэмбэ байхгүйн улмаас улс төрийн фракц, бүлэглэлийн ашиг сонирхолд нийцсэн төсөл хөтөлбөрийг дэмждэг тогтолцоо бий болж байна. Ажлын байр, эдийн засгийн тогтвортой өсөлтөөс илүүтэй тухайлсан бизнесийн бүлэглэл, хувь улс төрчийн ашиг сонирхолд нийцүүлсэн хөтөлбөрийг баталж, талуудын хамтын ажиллагаа, оролцоог тэгш хангах тал дээр анхааран ажиллахгүй байна.

Засгийн газрын тогтворгүй байдал ихсэх нь олон улсын зээлжих зэрэглэлийг бууруулж хөрөнгө оруулалтын орчинд муугаар нөлөөлөхийг Монгол улсын Хөгжлийн банк дурдсан байна. “2014 оны 4 дүгээр сард S&P (Standard and Poor's) мөн 2014 оны 7 дугаар сард Moody's агентлагууд Монгол улсын зээлжих зэрэглэлийг бууруулсан явдалд улсын хөрөнгө оруулалтын орчин болон улс төрийн тогтворгүй байдал шууд нөлөө үзүүлсэн гэж мэдээллэсэн байдаг. Улмаар, 2014 оны 11 дүгээр сарын 5-ны өдөр "Улсын их хурлаар Монгол улсын Ерөнхий сайдыг огцруулах асуудлаар хэлэлцэнэ" гэсэн мэдээлэл олон улсын мэдээллийн хэрэгслүүдээр цацагдсан бөгөөд 2014 оны 11 дүгээр сарын 6-ний өдөр Ерөнхий сайдыг огцруулсантай холбоотойгоор засгийн газрын 2022 онд дуусах бондын үнэ хоёрдогч зах зээл дээр 90.1 ам.доллараас 88 ам.доллар, 2018 онд дуусах бондын үнэ 95.5 ам. доллараас 94.4 ам.доллар хүртэл даруй буурсан байна. Өөрөөр хэлбэл нийгэм болон улс төрийн тогтворгүй байдал нь улсын эдийн засагт сөргөөр нөлөөлнө” гэж Монгол улсын Хөгжлийн Банк тодорхойлсон байна.

НОМ ЗҮЙ

1. Advisors, The Research. 2006.
2. World Bank. 2017. *Doing Business. Economy ranking*. www.doingbusiness.org.
3. Бямбажав.Д. 2006. *Бодлого боловруулах, шийдвэр гаргах үйл явцад ТББ-ын оролцоо: Эрхзүйн орчин болон институтчиллийг сайжруулах нь*. Улаанбаатар: Нээлттэй Нийгэм Форум.
4. Дэлхийн эдийн засгийн форум. 2017. *Монгол улсын өрсөлдөх чадварын тухай*. www.mibg.mn.
5. Статистикийн Хороо. 2016. “Хүн ам орон сууцны тооллого.”
6. Ундрах.Д. 2015. *Парламентын ёс зүйн төлөвшилийн асуудал*. Улаанбаатар.
7. Хөгжлийн банк. 2017. *Хөрөнгө оруулагчид улс төрийн тогтвортой байдлыг голлон анхаардаг*. Улаанбаатар: www.dbm.mn.